

науково-методичний журнал

Педагогічний вісник ПОДІЛЛЯ

3(2022)

Вироби учнів Городоцького ліцею №4.
Вчителька трудового навчання
(технологій) Крімер Валентина Василівна

науково-методичний журнал

Педагогічний вісник ПОДІЛЛЯ

3(2022)

Засновник:
Хмельницький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

Голова редакційної колегії
ОЧЕРЕТЯНКО В.І.,
кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник

Редакційна колегія:

Білошицький С.В., доктор політичних наук, доцент
Блажевич Ю.І., кандидат історичних наук, доцент
Вашеняк І.Б., кандидат історичних наук, доцент
Галус О.М., доктор педагогічних наук, професор
Гіджеліцький І.К., перший проректор Хмельницького ОІППО
Гільберг Т.Г., кандидат географічних наук, доцент
Гладуняк І.В., кандидат юридичних наук
Гулеватий А.А., кандидат психологічних наук, доцент
Гуменюк В.В., кандидат педагогічних наук, доцент
Ковальська О.П., кандидат педагогічних наук
Маркова С.В., доктор історичних наук, доцент
Омельчук О.М., доктор юридичних наук, професор
Потапчук С.М., доктор психологічних наук, професор
Пулатова Л.Й., кандидат філологічних наук
Соболик Т.А., президент Асоціації керівників інноваційних закладів освіти
Соловей М.В., кандидат педагогічних наук, доцент

Педагогічний вісник Поділля. ХОІППО. №3 (2022).
69 с.

Керівник тематичного номера:
Ніна ПАВИЧ

Адреса: м.Хмельницький,
вул.Проскурівського підпілля, 139, ХОІППО

E-mail: majbuttya@gmail.com

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації:
Серія ХМ № 880/367Р від 28.02.2019 р.

Думка редакції не завжди збігається з думкою авторів журналу.
За достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв
та інших відомостей відповідають автори публікацій.

Редакція залишає за собою право
редагувати та скорочувати текст

У номері:

Наука – практики

І.Андрощук Мотивація навчальної діяльності учнів як педагогічна проблема.....	2
І.Андрощук, І.Рожкова. Технологія розроблення інтерактивних завдань для контролю навчальних досягнень учнів з використанням електронного конструктора LearningApps.....	4
І.Андрощук, Л.Харевич. Розвиток творчих здібностей учнів.....	9
Л.Корницька, Д.Пекарська. Колористичні можливості сучасних технік декоративного живописного письма.....	11
О.Лівшун, М.Ковальчук. Вишивка по деревині як засіб розвитку творчого потенціалу та української ідентичності учнів.....	16
Б.Крулик, К.Рябець. Історія та передумови розвитку традицій в'язання... ..	18
О.Самборська, Т.Вандоляк. Декоративне панно "Серпанковий цвіт" за мотивами творів Катерини Білокур: теоретичні та практичні аспекти... ..	21
В.Хренова, Д.Тарасюк. Колажування як один із засобів формування загальнокультурної грамотності та розвитку здобувачів освіти.....	26

Інформаційно-комунікаційні технології

Л.Козубай. Адаптація освітнього процесу під час дистанційного та змішаного навчання	29
---	----

Технологічні картки

Г.Когут. Народна іграшка – лялька-мотанка. Технологія виготовлення.....	32
С.Фомович. Новорічні прикраси своїми руками.....	35

Пошуки, інновації

Н.Павич. НУШ: нові горизонти освіти.....	38
В.Малієнко. Міжпредметна інтеграція на уроках у контексті патріотично-культурного виховання.....	40
С.Штельмах. Сім'я і школа: два крила.....	44
Н.Шмалюк. Берегиня роду, українського народу.....	46
О.Танавська. Побачити, відчувати і творити прекрасне.....	48
Т.Середюк. Відлуння незабутнього конкурсу.....	53

На допомогу ЗСУ

С.Рачкова. Разом – до перемоги.....	60
С.Скорик. Біда нас згуртувала.....	61

До практичної скарбнички

Н.Драпата. Нестандартні завдання – ключ до пізнання.....	62
М.Муляр. Як розвивати ерудицію, творчість, кмітливість.....	68

наука – практиці

Богдан КРУЛИК,
старший викладач кафедри
технологічної та професійної освіти
і декоративного мистецтва
Хмельницького національного університету

Катерина РЯБЕЦЬ,
студентка групи ДМ-18-1
Хмельницького національного університету

Історія та передумови розвитку традицій в'язання

Ще здавна, у створених виробах, людина задовольняє не тільки свої щоденні побутові потреби, але й одночасно – свої естетичні, намагаючись прикрасити предмет, яким вона користується.

В'язання гачком – один із найпоширеніших видів рукоділля, що існує понад три тисячі років.

Перші в'язані речі належать до III–IV ст. н.е. і виявлені вони в різних місцях, причому досить віддалених одне від одного. Знайдені на території Нового Світу (Перу) знахідки, що свідчать про розвиток в'язання, датуються III ст. н.е., а в Старому Світі – IV–V ст. н.е. Ці вироби свідчать про наявність уже в той час високорозвиненої техніки в'язання, складання візерунків, вибору кольору, але ж період більш раннього розвитку був, безсумнівно, дуже тривалим. Тому багато дослідників прагнуть довести, що люди задовго до нашої ери володіли технікою в'язання. У країнах Сходу знайдені побічні докази використання в'язаних предметів одягу в давні часи [1].

Варто зазначити, що досі невідомо, як саме було винайдено в'язання. За непрямыми даними, можна припустити, що воно зародилося задовго до нашої ери. Ясно, що таких достовірних даних, як скам'янілості або скелети, годі й шукати, адже в'язані вироби не мали можливості зберігатися стільки часу.

Основними джерелами інформації про історію в'язання є стародавні зображення та старовинні в'язані речі різних епох, знайдені археологами. Зокрема, одними з найдавніших в'язаних речей, які дійшли до нашого часу, є знайдені в Єгипті в'язані шкарпетки, що збереглися завдяки сухому клімату. Ці шкарпетки, датовані 1500–1200 рр. до н.е., виконано круговим в'язанням технікою переплетення пряжі двох кольорів – білого та індиго (темно-синього). Вони прикрашені різними візерунками – від зигзагів та інших простих геометричних фігур до написів і складних візерунків з ромбів.

Приблизно до 300 року н.е. можна віднести знайдені в гробницях Німеччини (Тюрінгії) спиці з кісток і довгі вовняні штани з пришитими до них в'язаними шкарпетками.

Цікавим фактом є те, що в Перу археологи знайшли в'язаний пояс із зображенням колібрі, який належить до III ст. н.е. Отже, в'язання було відоме й у Новому Світі.

Усі ці знахідки старовини є свідченням того, що культура і майстерність в'язання, а також складання візерунків, уміння поєднувати кольори були розвинені віддавна.

У V ст. н.е. в'язання стало дуже популярним на Сході. Наймайстернішими в'язальниками у давнину вважалися араби. Фрагменти дуже гарного й оригінального арабського в'язання (приблизно VII–IX ст. н.е.) зі складними геометричними орнаментами різних кольорів знайдено в Єгипті.

В Європу в'язання привезли єгипетські християни-копти у IX ст., а вже у XII ст. в'язати навчилися іспанці та італійці, у XIII ст. – французи, шотландці, англійці. Слово «в'язати» з'явилося в англійській мові лише у XIII столітті.

Перші в'язані речі в Європі виготовили для іспанської королівської родини мусульманські в'язальники, спеціально найняті для цих цілей. Ці вироби були знайдені в королівських монастирях у похованнях. Серед них – речі найвищої якості, наприклад, гарні наволочки і рукавички.

Імовірно, у кінці XIII ст. в Швейцарії або Італії винайшли в'язальну машину, за допомогою якої виготовляли в'язане полотно у вигляді труби. З такого полотна викроювали і шили спідній одяг та панчохи. Також здобули популярність головні убори з Англії та Франції – берети грубої в'язки.

У XIV–XV ст. почали в'язати ковпаки (капюшони) і перші моделі верхнього одягу.

Деякі європейські картини XIV ст. зображують за в'язанням Богоматір, що є доказом важливості та поширеності цього виду рукоділля серед перших осіб держав того часу. Предмети в'язаного одягу коштували дуже дорого і були доступні переважно аристократам. У Німеччині зберігається Букстехудський вітвар, розписаний близько 1390 р. художником Бертрамом з Мідена, на якому зображена Діва Марія, котра в'яже на чотирьох спицях сорочку для немовляти.

У XV–XVI ст. в'язання доволі активно поширилося в Європі й перетворилося на домашню роботу і водночас прибуткову галузь: в'язали панчохи, шкарпетки, рукавички, капюшони, кофти, капелюшки. З'являлися цілі в'язальні цехи.

Набули поширення в'язані панчохи, які були дуже популярними серед знаті та вважалися вишуканим предметом одягу. В Англії їх носили королі Генріх IV, Генріх VIII, у Франції – Карл IX.

У XIV–XVII ст. на українських землях ремесло в'язання існувало як допоміжне в цехах шапкарів і рукавичників.

Цікаво, що ручне в'язання спочатку було суто чоловічою справою, і лише після його поширення ним почали займатися жінки.

В Англії у 1589 році помічник парафіяльного священика Вільям Лі з Вулбриджа винайшов в'язальний верстат, який використовувався для в'язання панчіх. Принцип роботи цього верстата та його найважливіший елемент – голка з гачком на кінці – усе це зберігалося і в сучасних моделях в'язальних машин.

З моменту винаходу в'язального верстата виробництво в'язаного одягу набуло промислового масштабу. Почали з'являтися цілі підприємства. Зв'язані на в'язальних верстатах вироби і коштували дешевше і давали змогу протягом короткого часу виробляти більше продукції. Однак і ручне в'язання не зникло. Адже жодна зв'язана на верстаті річ не могла повторити візерунок, створений руками. Та й у сучасному світі з новітніми цифровими технологіями предмети ручного в'язання цінуються дуже високо.

Починаючи з XVI ст., британці почали експортувати в'язані речі в інші країни – Німеччину, Іспанію, Нідерланди. Це був справжній бізнес. Королева Англії Єлизавета I замовляла собі панчохи зі спеціальної шовкової пряжі, яка була м'якою, дуже тонкою і набагато приємнішою до тіла, ніж груба вовна. У ту епоху в'язання мало неабияке значення не лише для осіб королівської крові, а й для простого населення. Виготовленням в'язаних вовняних панчіх і продажем їх за кордон займалися багато британців. Створювали навіть спеціальні школи в'язання, щоб забезпечити роботою представників нижчих верств населення.

В Європі в'язання було прерогативою чоловіків, які в'язали собі панчохи й надягали їх по кілька пар у холодну пору – до 12-ти.

У 1566 р. шведський король Ерік мав 27 пар в'язаних шкарпеток з Іспанії. Вартість кожної пари дорівнювала річній платні його камердинера.

У 1612 р. панчішники м. Праги заявили, що під страхом грошового стягнення не приймуть на роботу жодної жінки.

Англійський король Генріх одного разу отримав від короля Іспанії надзвичайно цінний подарунок – пару панчіх ручного в'язання.

В одній шотландській легенді розповідається, що у 1558 р. біля берегів острова Фер-Айл зазнав аварії один з кораблів Великої Іспанської Армади. Іспанські моряки, які зійшли на берег, були вдягнені в яскраві кольорові светри, прикрашені орнаментами з католицьких символів. За легендою, місцеві жителі перейняли цей стиль і створили своє оригінальне в'язання, в якому використовують нитки різних кольорів та орнаменти з хрестів, ромбів і зірок.

У XIX ст. англійські реформатори неодноразово пропонували навчити вуличних хлопчаків в'язати шкарпетки, щоб утримати їх від в'язниці.

У Шотландії у XVII-XVIII ст. в'язанням займалися цілі родини. Вони розробляли неповторні різнокольорові візерунки, якими прикрашали рукавички, панчохи, светри. Нитки просочували спеціальними оліями, щоб вироби, зв'язані з них для моряків, зберігали тепло. Тоді ж з'явився і став традиційним для шотландців головний убір – в'язаний берет. Саме шотландські майстри заклали основи в'язання таких орнаментів, як джугти і коси, удосконалені в Ірландії вже на початку XX ст.

У XVIII ст. серед чоловіків були популярними довгі штани, які облягали ноги, і довгі панчохи. Потім з'явилися в'язані кофти. У музеях Швеції можна побачити кілька таких кофтин із шовку.

Уже в XIX ст. в'язання використовували для оздоблення етнічного одягу, зазвичай імітуючи дорогі та рідкісні тканини.

Багаті селяни Старого і Нового Світу розвивали власні традиції цього ремесла. Від останньої третини XIX ст. в'язання стає популярним видом рукоділля, ремесла, а в'язані вироби – модними елементами міського вбрання та частиною традиційного одягу.

Розвиток машинного в'язання просувався повільно і лише у XIX ст. в'язальне виробництво трикотажу було механізовано. Але промислова революція внесла свої корективи. Якщо примітивні пристрої для в'язання раніше мали одиничний характер і були у небагатьох ремісників, то тепер виробництво стало масовим. Почали відкривати фабрики з прядіння ниток. Для роботи на верстатах були задіяні переважно жінки, для яких це стало основним видом заробітку. Пряжу тепер можна було вимірювати на вагу, адже мотки були приблизно однаковими і за якістю, і за об'ємом. Однак, що більше виготовляли виробів масового машинного виробництва, то дедалі ціннішими ставали вироби, виготовлені вручну.

З появою в'язальних машин ручне в'язання набуло статусу хобі. Королева Великобританії Вікторія в молодості теж займалася в'язанням.

Вершина популярності ручного в'язання припадає на Першу світову війну. Теплого одягу для солдатів не вистачало, тож англійська королева Марія попросила всіх, хто вмів в'язати спицями та гачком (і чоловіків, і жінок), узяти участь у цій роботі для фронту. Саме тоді в моду увійшли в'язані головні убори, що закривали шию та вуха.

У XX ст. ручне в'язання знову здобуло популярність, адже зросла кількість стандартних та однакових речей і виникла потреба в оригінальному одязі. Поява різноманітної пряжі також суттєво полегшувала працю в'язальниць.

XX століття було воістину «золотою добою» трикотажу. Він став надзвичайно популярним завдяки легендарній Коко Шанель, яка ввела в моду в середині 1920-х років практичні светри-водолазки, хоч і не була їх творцем. Відтоді в'язані вироби впевнено крокують найпрестижнішими подіумами світу.

В'язанням в Україні активно займалися з часів Трипільської культури (на уламках трипільської кераміки було знайдено залишки в'язаних фрагментів). Згодом почали в'язати ритуальні вироби, жіночі головні убори тощо. Археологи знайшли перші мідні гачки для в'язання, датовані VII-VI ст. до н. е. У цей час найпопулярнішими матеріалами для в'язання були льон, конопля та вовна. В'язані вироби продавали грецьким колоніям, купцям з Індії та Персії.

У X ст. в'язання стало повноправним ремеслом із центром у Києві. Сільські ремісники виготовляли в'язаний одяг для жителів сіл, а міські орієнтувались не лише на місцеве населення, а й на приїжджих.

Наприкінці XIX – у першій третині XX ст. цей вид рукоділля набув особливої динаміки, розмаїття та самобутності, особливо у виготовленні за допомогою гачків і спиць елементів народного строю. Своїми виробами ручної роботи – одягом, шарфами, шкарпетками, хустками, шапочками, рукавицями – українські майстри відомі в усьому світі. Окрім того, народні умільці виготовляють і в'язані предмети інтер'єру – серветки, покривала, килими і навіть ікони [2].

Існує безліч видів в'язання. Найбільш відомими та найбільш уживаними є:

- ажурне в'язання;
- в'язання на вилці;
- в'язання гачком;
- в'язання на спицях;

наука – практиці

- туніське в'язання;
- філейне в'язання та багато інших.

Сьогодні в'язання є популярним хобі серед багатьох рукодільниць. Особливо широко користується попитом в молоді – в'язання гачком. За допомогою гачка можна створювати прикраси, наприклад, браслети, намиста, а також предмети інтер'єру, зокрема, серветки, фіранки. Також популярними є в'язанні іграшки.

В'язання гачком – процес створення текстилю, використовуючи гачок для в'язання, щоб з'єднати петлі пряжі, нитки або нитки з інших матеріалів. Гачки можуть бути виготовлені з різних матеріалів, таких як метал, дерево, бамбук або пластик. Ключова відмінність між в'язанням гачком і в'язанням спицями, крім матеріалу, що використовуються для виготовлення виробів, полягає в тому, що кожна петля у в'язанні гачком завершується до початку наступної, а спиця тримає багато петельок одночасно. Деякі варіанти технік в'язання гачком, такі як туніське в'язання гачком і мереживо, не дозволяють тримати одночасно кілька петель відкритими [3].

В'язані шкарпетки, знайдені в коптських гробницях, датуються IV–V ст., найдавніші (III ст., Епоха Прато-Наска) плетені речі Нового світу виявлені в Перу. Висока якість виконання речей з могил коптів дозволяє вважати, що техніка в'язання була відома набагато раніше. У 1867 році англійський дослідник та лікар Вільям Фелкін висунув гіпотезу, що в'язання було відоме ще за часів Троянської війни. Згідно з Фелкіном, виріб, який героїня «Одіссеї» Пенелопа розпускала кожну ніч, насправді не ткала, а в'язала, тому що тільки в останньому випадку розпущена нитка не деформується, а сам процес вимагає трохи часу. Те, що в «Одіссеї» використовується термін «ткання», Фелкін пояснював неточністю перекладу і помилками переписувачів. Зображення на давньогрецьких вазах полонених троянців у вузьких, облягаючих штаних, дають підстави деяким дослідникам стверджувати, що грекам на той час в'язання було вже відоме. Можливо, що зображений у Келлській книзі (бл. 800 року) пророк Даніїл одягнений у вузькі штани (прообраз сучасних модних), в'язані Аранським візерунком.

У Скандинавії в епоху вікінгів практикувалося в'язання дерев'яною або кістяною голкою – більш трудомісткий вид створення трикотажного полотна, ніж гачком або спицями. Полотно, в'язане голкою, неможливо розпустити, потягнувши за кінчик нитки. Археологічні знахідки фрагментів речей, виконаних у цій техніці з Англії (Коппергейт), Фінляндії (Кокомакі), Німеччини (Мамма), Норвегії (Осло), Росії (Новгород), датуються X–XI ст. Способів в'язання голкою налічується близько тридцяти. При розкопках знайдені лише невеликі речі, виконані у цій техніці (рукавиці, шкарпетки, головні пов'язки). Вчені це пояснюють тим, що в'язання голкою – процес досить повільний, великі вироби виглядають не так досконало, як ткани, а робоча нитка бралася досить короткою і доводилося робити багато з'єднань, що зменшувало міцність полотна. Традиція в'язання голкою зберігалася в місцевостях із суворим кліматом аж до кінця XX століття.

У центральній і південній Європі мистецтво в'язання відродилося у XIII столітті. У гробницях принців з роду де ла Серда в абатстві Санта-Марії-ла-Реаль-де-Лас-Хюлгас виявлені плетені з шовкових ниток рукавички і наволочки. Причому щільність в'язаного полотна наволочок порівнянна з щільністю сучасного трикотажу машинної в'язки – близько двадцяти петель на дюйм. У XVI столітті в Іспанії було поширене в'язання панчіх, тоді ж прийшла мода на в'язані

рукавички. Перша гільдія, яка об'єднувала в'язальників, була створена в Парижі у 1527 році. В'язальна машина для виготовлення панчіх була винайдена в Англії священиком Вільямом Лі у 1589 році [4].

Слід сказати, що в'язання гачком зародилося в Аравії, поширилося на схід до Тибету і на захід до Іспанії, звідки проходили арабські торговельні маршрути до інших країн Середземномор'я.

У Південній Америці первісні племена як символ статевої зрілості використовували прикраси зв'язані гачком.

У Китаї першими відомими зразками були об'ємні ляльки, зв'язані гачком.

В'язання гачком було відоме в Італії ще у 1500 р. під назвою «чернеча робота» або «чернечі мережива», оскільки так черниці в'язали церковний текстиль.

В Україні в'язання – популярний вид домашніх жіночих занять. Учені не можуть точно сказати, коли з'явилося в'язання на території сучасної України. Археологи знайшли перші мідні гачки для в'язання, датовані VII–VI ст. до н. е. В'язання існувало з давніх часів, але до нашого часу зразки цього виду народного мистецтва не дійшли. Однак літературні джерела засвідчують наявність в'язаних виробів уже в XI ст. Витвори пізніших часів (XIX–XX ст.) зберігаються у музейних колекціях.

Ручне в'язання виконувалося за допомогою гачка (дерев'яного, кістяного або металевого). Матеріалом для в'язання слугували прядені вручну лляні, конопляні, вовняні, а згодом фабричні – бавовняні, вовняні, шовкові, металеві та синтетичні нитки.

Техніки ручного в'язання в західних областях України, зокрема на Гуцульщині, називають плетінням. Цим доволі поширеним видом ремесла і художньої творчості споконвіку займалися в домашніх умовах жінки й дівчата. Вони розробили численні варіанти технік плетіння. Найпоширенішими техніками ручного в'язання гачком є: «ланцюжок», «стовпчики», «зубці» тощо. Застосовуючи різноманітні техніки ручного в'язання, українські жінки здавна виготовляли компоненти народного вбрання [5].

Отже, досліджуючи техніку в'язання гачком, можна сказати, що вона є одною із найпопулярніших видів мистецтв, якою захоплюються в усьому світі.

Використані джерела

1. Історія розвитку в'язання [Електронний ресурс] // Про Україну. Скарбниця українського народу. – 2016. – Режим доступу: <https://bit.ly/3AAS7JJ> (дата звернення 23.03.2022).
2. Пелагейченко М. Л. В'язання спицями як вид декоративно-ужиткового мистецтва : підручник «Трудове навчання 9 клас» / М. Л. Пелагейченко, О. В. Біленко. – Тернопіль: «Астон», 2017 – 256 с. (дата звернення 24.03.2022).
3. В'язання гачком [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія. – 2020. – Режим доступу: <https://cutt.ly/rGHawmF> (дата звернення 01.03.2022).
4. В'язання [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія. – 2020. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення 01.03.2022).
5. Терещук А. І. В'язання гачком як вид декоративно-ужиткового мистецтва : підручник «Трудове навчання 7 клас (дівчата)» / А. І. Терещук, О. Ю. Медвідь, Ю. М. Приходько. – Київ: «Літера», 2015. – 192 с. (дата звернення 03.03.2022).